

N:o 37.

Ank. till Riksd. kansli den 6 mars 1903, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om användande af s. k. holländsk våg vid spannmålshandel m. m.

Lagutskottet har till förberedande behandling mottagit en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 36, hvori herr *A. T. Carlheim-Gyllensköld* anfört följande:

»Det finnes en abnormitet i lagtillämpningen, som det vore synnerligen önskvärdt att få rättad, eller att nästan all vägning af säd i större spannmålshandel sker efter holländsk vikt, ehuru aftalet om dess försäljning sker per 100 kg., t. ex. då det säges: jag betalar eder råg med kr. 12,50 per 100 kilo, om den väger 123 skålpund holländsk vikt. Denna våg var medgifven i kungl. förordningen af den 29 november 1861 i så måtto, att den gällde såsom laggill vikt, då köpare och säljare därom öfverenskommo, men då kilogramsystemet infördes enligt kungl. förordningen den 22 november 1878 samt ändrades till en del detaljbestämmelser den 9 oktober 1885, så upptogs icke holländska vikten i någondera af dessa författningar. Denna våg är sålunda faktiskt aflyst såsom laga vägningsredskap, men icke dess mindre är den använd i årtionden och begagnas dagligen, och det icke ens med det sken af berättigande, som kan ligga uti spannmålshandlaren hemställen till säljare, att öfverenskomma om köp efter denna vikt. Då därtill kommer, att ingen justerare blir anmodad kontrollera eller justera holländska vågar och dessa justerare icke ens hafva författningsenlig befogenhet därtill, så borde det oegentliga häruti ligga för öppen dag.

I dagligt bruk finnes det ett stort antal holländska vågar, som äro 15 år gamla och däröfver, och att de till följd af slitning icke äro tillförlitliga, säger sig själf; värre står det dock till med dem, hvilka kunna misstänkas vara i svekfull afsikt afslipade på vägningsmåttets öfverkant eller på andra sätt förändrade.

Alla landtmän såväl som handlande äro skyldiga att väga alla varor med justerade kilogramvikter, endast den privata spannmålshandeln undandraget sig den kontroll, som ligger uti justering och omjustering hvart tredje år. Då detta uppenbarligen icke har varit lagstiftningens mening, torde missförhållandet påkalla lagstiftningens uppmärksamhet, så att rättelse vinnes.

Spannmålshandlaren förmenar, att holländska vågen är internationell och att han säljer efter den till utlandet, men dels bör väl detta icke få gälla för all den spannmål, omalen eller malen, som säljes till inländsk förbrukning, och dels må det väl bli spannmålshandlaren ensak att reducera kilogram till holländskt skålpund vid export, men vi hafva parallellfall, såsom smörhandeln för export, där inhemska köpare och säljare räkna med kilogram, men exportören på t. ex. England säljer efter engelska skålpund. Enligt min uppfattning skall härvidlag, för att likhet inför lagen må råda, den holländska vågen endera formligen förbjudas vid vite och aflysas eller ock intagas i en författning samt där till sin beskaffenhet detaljeradt beskrivas, bestämmas och justeras af justeringsmyndigheten, så att den må bli kontrollerad som alla andra vågar.

En annan våg eller den s. k. brovågen, som vid sockerbruken användes till invägning af hvitbetor, är i så måtto laglig, att den är inordnad under författningens centesimalvåg, men denna brovåg är hittills icke justerad mer än en gång, då den blifvit uppsatt som ny. Det har äfven vållat en allmän misstro till dem i hvitbetsdistrikten, då de, enligt betleverantörens uppgift, ofta och synbarligen lämna ett felaktigt utslag.

För att rätta här påpekade missförhållanden vore det tydligtvis enklast att i syftet införa nya bestämmelser i kungl. förordningen om vikt m. m., men då dessa förordningar dels kunna tariffva att i någon mån omredigeras och af bekvämlighetshänsyn sammanföras i en författning samt dels fråga uppstått uti intresserade kretsar om lämpligheten af att få en på metersystemet grundad våg, som anger vikten på hektoliter uti kilogram (resp. liter i gram) och åtminstone en sådan är konstruerad enligt Brauers system, som väntas medföra afsevärda, ehuru icke än någon längre tid pröfvade fördelar, så synes det vara mest skäl uti att

få en utredning uti dessa förhållanden, då tiden under riksdagens lopp ändå icke lärer medgifva att åstadkomma en nöjaktig sådan.

På grund häraf föranlåtes jag vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte besluta aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t, att han behagade till nästkommande Riksdag inkomma med förslag om att holländska vågen vid spannmålshandel endera och helst vid vite förbjödes att användas, eller, om det icke kan ske, att den må bli underkastad justering i likhet med andra handelsvågar, dels undersöka, huruvida någon konstruktion af spannmålsvåg är uppfunnen, som tillförlitligt anger vikten i kilogram af 1 hektoliter och kan vara önskvärd att införa bland svenska vägnings- och mätningsredskap, samt dels att brovågar vid sockerbruken, cikoriefabriker och andra ställen, där hela lass eller järnvagnslaster vägas, böra underkastas omjustering hvarje år, samt att Kungl. Maj:t i öfrigt behagade föreslå de förändringar i praktiskt och tekniskt hänseende uti förordningen om vikt, hvilka erfarenheten kan hafva gifvit anledning antaga såsom nyttiga för jordbruket och den lojala handeln.»

Den s. k. holländska vågen utgör, enligt hvad utskottet inhämtat, ett instrument, som vid spannmålshandel stundom användes för bestämmande af spannmålens vikt i förhållande till volymen. Vågen består af en vågbalans, hvars ena arm uppbär en skål för påläggning af vikter, och å hvars andra arm ett målkärl upphänges. Särskilda anordningar finnas därjämte, för att spannmålen skall nedrinna i målkärl med sådan fart, att den blir lagom hårdt tillpackad, äfvensom för noggrannt uppmätande af den spannmålskvantitet, som väges. I den af motionären omförmälda kungl. förordningen angående begagnande vid spannmålshandel af särskild spannmålsvåg den 29 november 1861 finnes beskrifning å dylika vågar och meddelas föreskrift, att desamma, förfärdigade efter fastställd modell och vederbörligen justerade, finge användas för utrönandet af vikten å spannmål, då varans aflämnare och mottagare därom komme öfverens. Den modell, som fastställdes, var i fråga om målkärl och vikter afpassad efter dåvarande bestämmelser om mått och vikt. Så länge dessa bestämmelser gällde, voro vågarna jämväl föremål för justering.

De nyare författningarna angående mått och vikt hafva däremot ansetts icke äga tillämpning å sådana vågar. Ordalydelsen i dessa för-

fattningar angifver ock, att desamma afse endast vågar, hvilka användas, då varor aflämnas eller mottagas efter vikt, men icke ett instrument sådant som det förevarande, genom hvilket varan icke uppväges från säljaren till köparen utan blott dess vikt i förhållande till volymen utrönes till ledning för bedömande af dess kvalitet och värde. De holländska vågar, som äro i bruk, lära dessutom fortfarande vara anordnade med hänsyn till äldre mått och vikt samt kunna redan af denna anledning numera icke justeras.

Spannmåls vikt i förhållande till volymen kan emellertid lätt bestämmas medelst vanliga målkärl och vågar utan användande af en sådan kombinerad apparat som den holländska vågen, och hvarje köpare eller säljare äger påfordra, att mätning och vägning för berörda ändamål skola verkställas med justerade mått och vikter i enlighet med gällande författning. Därest holländsk våg samt äldre, ojusterade mått och vikter begagnas, beror detta alltså på ömsesidigt medgifvande, tyst eller uttryckligt. Skälig anledning att förbjuda ett sådant förfarande förefinnes knappast, då det nämligen bör vara parterna obetaget att för utrönande af varans kvalitet använda de utvägar, som de finna lämpligast. Ej heller föreligger enligt utskottets uppfattning tillräcklig orsak att meddela föreskrift om justering af dylika vågar, isynnerhet då desamma, såvidt utskottet har sig bekant, allmänt begagnas endast i en mindre del af vårt land. Funnes något mera framträdande behof af en åtgärd i någondera riktningen, hade säkerligen detta förhållande tillvunnit sig uppmärksamhet och föranledt till framställning af någon bland de myndigheter och korporationer, hvilka närmast hafva befattning med vårt lands jordbruk och dithörande frågor. Missbruk af vågar i svekfullt syfte kunna dessutom icke förebyggas genom justering och äro föremål för ansvar enligt 22 kap. strafflagen, oafsedt om justering ägt rum eller icke.

Den af motionären föreslagna undersökningen, huruvida någon konstruktion af spannmålsvåg är uppfunnen, som tillförlitligt anger vikten i kilogram af en hektoliter och som det kunde vara önskvärdt att införa bland svenska mätnings- och vägningsredskap, synes afse att få infördt något instrument för samma ändamål som den holländska vågen, men afpassadt efter nuvarande mått och vikter. Att ett sådant instrument skulle vara till nytta, är visserligen sannolikt, men utskottet har dock icke velat tillstyrka Riksdagen att göra någon framställning i ämnet, då det kan antagas, att om något allmänt behof i nämnda hänseende gör sig gällande, dylik framställning är att emotse från särskildt sakkunnigt håll.

Med hänsyn till motionärens förslag, att s. k. brovågar skola blifva underkastade omjustering hvarje år, vill utskottet erinra om, att

frågan angående omjustering af vågar i hela dess vidd var föremål för behandling af 1900 års Riksdag. I en till Riksdagen aflåten kungl. proposition hade föreslagits, att sådan omjustering med vissa undantag skulle äga rum hvart tredje år. Lagutskottet, som häröfver afgaf yttrande, fann sig icke kunna tillstyrka detta förslag och framhöll till stöd för denna sin uppfattning först och främst, att, såvidt utskottet hade sig bekant, ej visat sig något behof af förändring uti nu gällande bestämmelser, enligt hvilka periodisk omjustering af vågar ej erfordras, utan skyldigheten att låta verkställa omjustering af sådana inträder först vid erhållen kännedom om desamma oriktighet. Polismyndigheten hade sig ju ålagdt att utöfva tillsyn å efterlefnaden af denna föreskrift, och härtill komme, att användande af oriktig våg i bedrägligt syfte vore i strafflagen belagdt med ansvar.

Dessutom skulle, enligt hvad 1900 års lagutskott vidare bland annat anförde, periodisk omjustering af vågar ej bereda någon nämnvärd säkerhet för vågarnas riktighet. Sannolikheten af felaktigheter blefve, särdeles hvad vidkomme decimal- och andra större vågar, snarare ökad i följd af den transport från omjusteringsstället, som i många fall måste äga rum. Härtill komme, att en föreskrift om periodisk omjustering af vågar skulle ådraga den, som af en dylik föreskrift träffades, afsevärdt besvär och ej ringa kostnader.

Utskottets afstyrkande hemställan bifölls af båda kamrarna.

Någon anledning att i fråga om nu förevarande vågar frångå den ståndpunkt, 1900 års Riksdag sålunda intog, har icke blifvit påvisad. Ännu mindre kan utskottet tillstyrka, att desamma, såsom motionären föreslagit, skulle blifva föremål för omjustering hvarje år.

Slutligen har motionären ifrågasatt, att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära framläggande af förslag till de förändringar i praktiskt och tekniskt hänseende uti förordningen om vikt, hvilka erfarenheten kan hafva gifvit anledning antaga såsom nyttiga för jordbruket och den lojala handeln. Motionen i denna del synes emellertid utskottet vara till innebörden allt för obestämd att lämpligen kunna läggas till grund för någon Riksdagens framställning hos Kungl. Maj:t.

På sålunda anförda skäl hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.